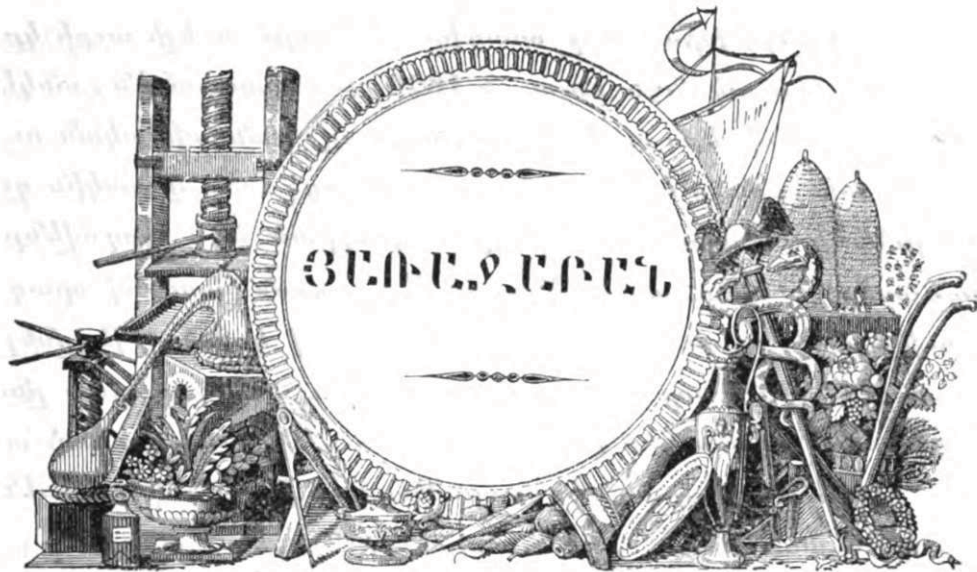

1021547

Bayrische
Stadtsbibliothek
MÜNCHEN

ԾԱՆՈՒՅՈՒՄՆ

**Թէպէտ աս օրագիրս Յունուարի առջի օրէն պիտի հրատարակուէր ,
բայց զանազան պատճառներով ինչուան հիմա ուշանալուն համար՝ Մայիս
սէն կըսկըսինք , ու ինչուան տարեգլուխ բոլոր տարուան 24 թերթն
ալ կըհանենք :**

ԼԵՐԿՈՒ հարիւր տարիէն աւելի է որ եւրոպացիք մեծ ջանքով ուսումնասիրութեան ետեւէ կը լլան, ու նախանձելի կերպով մը օրէ օր առաջ կերթան . գրքերուն գրքատուններուն թանգարաններուն ընկերութիւններուն ու դպրոցներուն համրանքը չի կայ . ամէն տարի ու գրեթէ ամէն օր նոր նոր գիւտեր կը հնարուին , նոր նոր գիտելիքներ դուրս կելլեն , նոր նոր օգուտներ կը հրատարակուին՝ մարդուս խելք սորվելու և իր քաղաքական կեանքը հանգստութեամբ ու երջանկութեամբ անցընելու համար : Բայց յիշեալ առաջագիմութեան գլխաւոր պատճառներէն մէկն ալ ()ըագիր կամ լրագիր ըստած գրուածքներն են , որ Եւրոպայի մէջ չէ թէ միայն ամէն ազգ կամ տէրութիւն , հասպա նաեւ ամէն երեւելի քաղաքները ունին , և ոմանք ինչուան քառսուն յիսուն տեսակէն ալ աւելի : Բայց գրուածքներուն մեծ օգուտը ան է որ հասարակ ժողովուրդն ալ քիչ ատենի մէջ ու առանց աշխատանքի , մանաւանդ թէ զուարճանալով կը սորվի իմաստուն մարդիկներուն կամ ընկերութիւններուն գիտցածը ու մէջերնին խօսածը . որով ուսմունքը հասարակ բան մը կը լլայ ամէնուն , ու ամէնքն ալ անոր պտուղները կը վայելեն :

Եւրոպացւոց նայելով քանի մը արեւելեան ազգեր ալ սկսան իրենց հին ուսումնասիրութիւնը ձեռք առնել որ առաջ երթան : Բայց մէջ գլխաւորներէն մէկն ալ մեր ազգն է որ աս տարիներս մասնաւոր ջանք մը ունի՝ բարեկիրթ և ուսումնական ազգերէն ետ չի մնալու . ուստի ուրախութիւն կը տեսնենք որ քանի կերթան կարգացողները կը շատնան , դպրաւ կը ծաղկին , տպարանները կը բանին , գրող լեզուն հասկըցողն աշխարհաբառ մտքուր խօսողները կը շատնան , ու տեղ տ

ընկերութիւններ ալ կը հաստատուին: Բայց մեր ազգին հիմակուան ուսուժ նասիրութիւնը նայելով, խիստ քիչ օրագիր ունենալը՝ աւելի աչքի կը զարնէ: Իրաւ է որ 1800 թուականէն ինչուան 1820 մեր տպարանէն, անկէջ ետքն ալ ինչուան մօտ տարիներս ուրիշներէն, այլեայլ բանասիրական ու քաղաքական օրագրութիւններ ելան, բայց անոնք ազգային վիճակին զանազան փոփոխութիւններուն պատճառաւ հիմա դադրած են: Արգովենք հիմակուան ազգասէր Օմիւռնացոց Բըշալոյ Բարաթեան անունով օրագիրը, որ ազգասիրութեան և ուսումնասիրութեան հոգւով կը ջանայ լեցընել ազգը, ու մեծ պատիւ կընէ անոր վրայ աշխատողին, և առ հասարակ ընդունելի եղած է ամէնուն: Նմանապէս Շարաբեան պիտե՛ս ըստած տետրակները: միայն թէ ասոնք ալ ազգին ուսումնասիրութիւնը կը յայտնեն ու կը վառեն, բայց ուսումնական հետաքրքրութիւնը չեն կշտացըներ:

Երոնք գիտնալով ու ազգասէր կարգացողներէն յորդորուելով՝ յանձն առինք ասիկէ ետքը ԲԱԶՄԱՎԷՊ անունով օրագիր մը հանելու, որ համառօտ՝ պարզ ու զուարճալի ոճով հասկըցընէ մեր ազգին, թէ հիմա Աւրոպային մէջ որչափ կամ ինչ կերպով առաջ կերթան ամէն տեսակ ուսմունքը, ինչ նոր գիւտերով ծաղկած են արհեստները, ինչ օգտակար տեղեկութիւններ կան աշխարհքիս այլեայլ տեղերուն ու բնակիչներուն վրայ, ինչ ստոյգ փորձերով հաստատուած գիտելիքներ կան տնտեսութեան վրայ, կամ մարդուս կրթութեանն ու առողջութեանը վրայ:

Աստի աս մեր օրագրին մէջ, որ առ այժմ տասնըհինկ օրը մէյմը կը տպուի, ընդհանրապէս Բնական՝ հնտեսական և Բանասիրական գիտելեաց վրայ կը խօսինք:

Ա. ԲՆԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ որ զանազան ճիւղեր կը բաժնուի՝ անթիւ օգուտներ կը բերէ մարդուս, ու ամէն հասակի համար շատ զուարճալի տեղեկութիւններ կուտայ: Այսն զի

Բնաբանութեամբ (Քիմիայով) մարմնոց ընդհանուր յատկութիւնները կիմանայ, իրենց վրայ եղած արտաքին փոփոխութիւններն ու երևոյթները ու անոնց պատճառները կը բըննէ ու կը զուարճանայ, և արհեստներու համար շատ խելք կը սորվի անկէ:

Բնաշուքութեամբ (Գիւղայով) մարմնոց ներքին յատկութիւնները և սկզբնաւորները կը բըննէ, ու անոնց իրարու հետ ինչ վերաբերութիւն կամ ապակցութիւն ունենալը կը հասկընայ. որ հարկաւոր գիտութիւն է շատ մի արհեստներու համար. ասով մարդ կընայ զանազան գիւտեր ալ, և ասակար ըլլալ ուրիշներուն, և ուրիշներէն ալ փառաւորուիլ:

Ռեալութեամբ աւելի զգալի կերպով երկնային մարմիններուն երևոյթ:

Բնական պարփութեամբ մարդս թէ իրեն և թէ կենդանիներուն ու բոյսերուն բնութիւնը կրտեսնայ, կըզմայլի, կիմանայ որ իրաւցընէ ինքը ամէն արարածներուն վրայ տէր դրուած է Լստուծմէ, ու կըսորվի թէ ինչպէս իրեն օգտին համար զանոնք պիտի գործածէ :

Երբեք պարփութեամբ ու հանգստեամբ երկրիս կազմութիւնը կըբըննէ, գետնին տակը եղած նիւթերը ճանչնալ կըսորվի. պիտուական հանքերուն, ազնիւ քարերուն ու ծանրագին մետաղներուն ուր տեղ գըտնուիլը ու ինչ բանի կամ ինչ կերպով գործածուիլը կրտեղեկանայ : Եւ խօսքով, բնական գիտութիւնը մարդուս միտքը կըբանայ, արհեստները կըկատարելաւ գործէ և հարստութեանը պատճառ կըլլայ :

Բ. ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ հարստութեան աղբիւրն է. անոր համար հիմա Լսրոպային մէջ խիստ ծաղկած է. ու քանի որ իր օգուտները աւելի յայտնի կըլլան՝ այնչափ աւելի կըծաղկի :

Բնական պարփութեամբ մարդս կըսորվի թէ իր քաղաքական կեանքը ինչպէս պիտի անցընէ, կամ թէ ինչ կերպով երջանիկ պիտի ընէ թէ ինքզինքը և թէ իր ընտանիքը : Եւ որ համար կընայինք որ մեր օրագրին մէջ անպակաս ըլլան բարոյական խրատներ՝ զուարճալի ու խելացի պատմութիւններով, մանաւանդ տղոց դաստիարակութեան վրայ. անկէ զատ՝ նաև արդար ճամբով հարըստնալու վրայ տեղեկութիւններ :

Գիշական պարփութեամբ մարդս երկրագործութեան անհատնում հարըստութիւնը կըծողլէ. վասն զի երեսի վրայ մնացած գետինը անպիտան բան մը կըկարծուի, բայց երբոր երկրագործին աշխատանքն ու քրտինքը անոր հետ խառնուի՝ ամէն տեսակ բարիք կըբերէ : Եւ այնպէս ալ Տնական պարփութեամբ որ և իցէ տնական բաները աժան՝ լաւ ու գիւրին կերպով հոգալ կըսորվի. առողջութեան հարկաւոր կանոնները կրտեսնայ, արհեստներուն մէջ նոր ելած գիւտերը կըհասկընայ, կուզէ նէ ինքն ալ կըբանեցընէ, ու առաջ կերթայ :

Դ. ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԵԱՄԲ կըսորվի մարդ երևելի ճամբորդներուն տեսած ու ստորագրած տեղերը, հիմակուան տերութիւններուն վիճակը, բնակիչներուն թիւը, և այլն. որով իր տեղը կեցած ըլլալով՝ հեռաւոր աշխարհքներ պտըտածի պէս կըլլայ : Բանասէր մարդը պատմական տեղեկութիւններ ալ կըգըտնայ աս օրագրիս մէջ, մանաւանդ մեր օրերուն հետաքրքրական ու խելք սորվելու գիպուածները, կամ մեր ատենի երևելի մարդկանց վարքը, որն որ գիտնալը մեծ պատիւ է մեր ուսումնասէր ազգին, որ ամէն դիպց կուզէ առաջ երթալ ու Լսրոպայի ծաղկած ազգերուն նմանիլ :

Լսլ որովհետև ճշմարիտ ազգասիրութիւնն է մեր առաջին յորդորողը ու

քաջալերողը նաև աս աշխատանքիս մէջ, հարկաւ կիմացուի որ ազգային պատմութեան, աշխարհագրութեան, դպրութեան ու մատենագրութեանը վրայ տեղեկութիւններ շատ պիտի գտնուին աս մեր օրագրիս մէջը : Եւ տեսակ բանասիրական տեղեկութիւնները աւելի զուարճալի ընելու համար կընայինք որ նաև կարճ ոտանաւորներ, խելացի առակներ ու գեղեցիկ զուր-ցուածքներ ալ պակաս չըլլան : Եւ յիշ վախճանով հարկաւոր տեղուանքը պարգեւով համար վայելուչ պատկերներ ալ կըդրենք :

Եւսպիսի ոչով որ իրեք տարի պահելու միտք ունինք, կըյուսանք որ մեր օրագիրը ազգասիրաց փափաքը կատարէ, ու քիչ ատենի մէջ ազգին ուսումնական յառաջադիմութեանը վրայ աւելի մեծ տարբերութիւն մըն ալ ընէ : Եւ յուսով մեր կողմանէ ամենեւին աշխատանք չենք խնայեր, բաւական է որ աշխատանքիս օգտակար ու հաճոյ ընենք մեր պատուական Եւգին :

